

II. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ - ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Μ Ε Ρ Ο Σ Α ´

1. Στίχοι 1 - 17

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανοικτού τύπου

(ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Από ποιο μυθολογικό κύκλο αντλεί το υλικό γι' αυτό το έργο του ο Σοφοκλής και ποια είναι η προϊστορία της οικογένειας της Αντιγόνης; (βλ. εισαγωγή διδακτικού βιβλίου, σ. 30).
2. Ποια στοιχεία από το οικογενειακό δράμα της Αντιγόνης και της Ισμήνης υπονοούνται ή δηλώνονται στην ενότητα;
3. Η Αντιγόνη ανοίγει την παράσταση με μια σειρά ερωτήσεων προς την Ισμήνη. Ποιο είναι το περιεχόμενο των ερωτήσεων αυτών και ποιο σκοπό εξυπηρετούν;
4. Να σημειώσετε ποια σκηνικά εξυπηρετούν την υπόθεση του δράματος.
5. Να σημειώσετε τις πληροφορίες που μας δίνει το κείμενο για το σκηνικό χρόνο, τη συγκεκριμένη ώρα δηλαδή κατά την οποία διαδραματίζεται η σκηνή της συνάντησης των δυο αδελφών (βλ. εισαγωγή διδακτικού βιβλίου, σ. 16).
6. Ποιοι λόγοι οδηγούν την Αντιγόνη να συναντηθεί με την αδελφή της πριν ακόμα ξημερώσει και να συζητήσει μαζί της για τις διαταγές του βασιλιά;
7. Ποια είναι η ψυχική κατάσταση της Ισμήνης όταν έρχεται να συναντήσει την αδελφή της;
8. Να καταγράψετε τα συναισθήματα που, κατά την άποψή σας, προκαλεί στους θεατές η πρώτη παρουσία της Αντιγόνης και της Ισμήνης πάνω στη σκηνή και να τα αιτιολογήσετε με τη βοήθεια των δεδομένων του κειμένου.
9. Ποια από τις δυο αδελφές πιστεύετε ότι κερδίζει περισσότερο τη συμπάθεια του αθηναϊκού κοινού εκείνης της εποχής. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
10. Να περιγράψετε τις σχέσεις των δυο αδελφών, όπως παρουσιάζονται στους πρώτους στίχους του προλόγου.

11. Να σημειώσετε με ποιους εκφραστικούς τρόπους ο ποιητής δηλώνει στους εισαγωγικούς στίχους του δράματος το πάθος του χαρακτήρα, την ψυχική ταραχή και την πνευματική σύγχυση της ηρωίδας του⁴.
12. Να συγκεντρώσετε στοιχεία για την ενδυματολογία του αρχαίου θεάτρου (βλ. εισαγωγή διδακτικού βιβλίου, σσ. 20-21). Με βάση αυτά τα στοιχεία να αποδώσετε την εξωτερική εμφάνιση της Αντιγόνης ή της Ισμήνης πάνω στη σκηνή με κείμενο, με ζωγραφιά ή με σκίτσο.

1.2. Ερμηνευτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Τι επιδιώκει, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής με τις συνεχείς ερωτήσεις της Αντιγόνης; Να σημειώσετε στο αντίστοιχο τετράγωνο τη σωστή απάντηση και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

 - α. Θέλει να καταλάβουν οι θεατές ποιος από τους δυο υποκριτές που βγήκαν στη σκηνή ενσαρκώνει το ρόλο της Αντιγόνης.
 - β. Προετοιμάζει τους θεατές για τις άσχημες ειδήσεις που θα ακολουθήσουν.
 - γ. Φανερώνει το ενδιαφέρον της Αντιγόνης για τις αντιδράσεις των Θηβαίων σ' αυτά που συμβαίνουν στην πόλη.
 - δ. Αποκαλύπτει την αδυναμία της Ισμήνης να παρακολουθήσει τις πολιτικές εξελίξεις στη Θήβα.
 - ε. Προετοιμάζει την είσοδο του χορού στη σκηνή.
 - στ. Προοικονομεί τη σύγκρουση μεταξύ της Αντιγόνης και Ισμήνης.

⁴ Αξίζει να επισημανθούν: η γεμάτη πάθος προσφώνηση του πρώτου στίχου, η ανώμαλη πλοκή του λόγου (κυρίως στους στίχους 2-3) που οδήγησε πολλούς μελετητές σε αμφιβολία για τη γνησιότητα του κειμένου (ο R. D. Dawe, σ. 99, γράφει σχετικά: «Δεν βλέπω καμιά λύση και γράφω αυτή τη σημείωση μόνο για να επισημάνω ότι οι δυσκολίες που θέτει αυτό το πολυσυζητημένο χωρίο είναι ίσως πολύ πιο αξιόπεραστες απ' όσο φανταζόμαστε»), οι περιφράσεις, οι πλεονασμοί, το πρωθύστερο (στ. 9), η σύμφυση προτάσεων, η χρήση του δυϊκού αριθμού, η συσσώρευση αρνήσεων και οι παρηχήσεις (π.χ. παρήχηση του -τ- στους στίχους 4-5) κ.λπ. Ο Γ. Ανδρεάδης, σ. 50, γράφει γι' αυτούς τους στίχους: «Σκεφτείτε, ως ήχο και ως περιεχόμενο, το σφυροκόπημα των ιάμβων των εναρκτηρίων λόγων της (της Αντιγόνης) (στ. 1-10). Επιτίθεται κατά του Διός, του

2. Η Ισμήνη δεν εμφανίζεται στη σκηνή με την ίδια αγωνία που διακατέχει την αδελφή της. Ποια εξήγηση μπορεί να δοθεί στη στάση της; Να σημειώσετε στα αντίστοιχα τετράγωνα τις σωστές απαντήσεις και να τις αιτιολογήσετε.

- α. Δεν είναι πληροφορημένη, δε γνωρίζει τη διαταγή του Κρέοντα.
- β. Η Ισμήνη πρέπει να παρουσιαστεί διαφορετική από την Αντιγόνη. Έτσι εξυπηρετείται η οικονομία του δράματος.
- γ. Γνωρίζει τις διαταγές του Κρέοντα και έχει ήδη πάρει τις αποφάσεις της, γι' αυτό και εμφανίζεται ψύχραιμη μπροστά στην Αντιγόνη.
- δ. Οι αποφάσεις του Κρέοντα τη βρίσκουν σύμφωνη.

3. Τι εκφράζουν τα παρακάτω λόγια έτσι όπως τα διατυπώνει η Αντιγόνη; Να σημειώσετε τον αριθμό κάθε αποσπάσματος στο τετράγωνο της στήλης Β στο οποίο αντιστοιχεί και να αιτιολογήσετε μια από τις επιλογές σας.

Α	B
1. οὐδὲν γὰρ οὐτ' ἀλγεινὸν οὐτ' ἄτης ἄτερο οὐτ' αἰσχροὺς οὐτ' ἄτιμόν ἐσθ' (= ἐσσι) (4-5)	☐ ειρωνεία
	☐ περιφρόνηση
	☐ προειδοποίηση
2. ἢ σὲ λανθάνει πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά; (9-10)	☐ θυμὸ
	☐ απελπισία
	☐ απορία

1.3. Γραμματικές ασκήσεις

1. πόλει, κήρυγμα, στρατηγόν, μῦθος, ἡμέρα, στρατός, νυκτί. Να τοποθετήσετε τα ουσιαστικά στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί.

Α' κλίση	Β' κλίση	Γ' κλίση

Κρέοντος, της πόλεως και είναι έτοιμη να ριχτεί στην Ισμήνη». Βλ. και Καψάλης (1940), σσ. 42-43.

--	--	--

2. Να συμπληρώσετε τις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού των ουσιαστικών:

Ενικός αριθμός					
Γεν.					
Δοτ.	τῆ ἡμέρα		τῆ χειρὶ ⁵	τῆ πόλει	τῆ νυκτί
Αιτ.		τὸν στρατηγόν			
Πληθυντικός αριθμός					
Γεν.					
Δοτ.					
Αιτ.					

3. Να συμπληρώσετε τα παραθετικά των επιθέτων και επιρρημάτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
κοινόν		
ἄτιμον		
ἄρτίως		
	μᾶλλον	

4. Α. Να σημειώσετε X στη στήλη «σωστό» ή στη στήλη «λάθος», αν η αντίστοιχη πρόταση είναι σωστή ή λαθεμένη.

		Σωστό	Λάθος
• ἐμοί:	εἶναι προσ. αντωνυμία α' προσώπου	☐	☐
• οὐ:	εἶναι αναφορική αντωνυμία	☐	☐
• νῦν:	εἶναι χρονικός σύνδεσμος	☐	☐
• λανθάνει:	εἶναι οριστ. ενεστ. του ρ. λανθάνω	☐	☐
• μᾶλλον:	εἶναι επίρρημα συγκριτικού βαθμού	☐	☐
• δύο:	εἶναι τακτικό αριθμητικό	☐	☐
• ἡδύς:	εἶναι αρσενικό επιθέτου γ' κλίσης	☐	☐

- Β. Όπου η πρόταση έχει λάθος, να γράψετε εδώ το σωστό:

.....

⁵ Στο κείμενο ο ποιητικός τύπος χειρὶ.

5. Να γράψετε δίπλα σε κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που του αντιστοιχεί. (Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. όποϊον	α. επίθετο β' κλίσης
2. αϊσχροόν	β. αναφορική αντωνυμία
3. τάφου	γ. οριστική παρατατικού
4. ἀρτίως	δ. χρονικός ή αιτιολογικός σύνδεσμος
5. ἐπεί	ε. ουσιαστικό β' κλίσης
6. ἔχεις	στ. δεικτική αντωνυμία
7. ἐγώ	ζ. οριστική ενεστώτα
	η. επίρρημα
	θ. προσωπική αντωνυμία

1.4. Συντακτικές ασκήσεις

1. «ἔχεις τι κείσῃκουσας; ἦ σὲ λανθάνει
πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά;» (9-10):
Να γίνει λεπτομερῆς συντακτικὴ ἀνάλυση.
2. «ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς μῦθος, Ἄντιγόνη, φίλων
οὐθ' ἠδὺς οὐτ' ἀλγεινὸς ἴκετ(ο)» (11-12):
Να εντοπίσετε τους ονοματικούς ομοιόπτωτους προσδιορισμούς.
3. «ἐπεὶ δὲ φροῦδός ἐστιν Ἀργείων στρατὸς
ἐν νυκτὶ τῇ νῦν, οὐδὲν οἶδ' ὑπέροτρον,
οὐτ' εὐτυχοῦσα μᾶλλον οὐτ' ἀτωμένη» (15-17):
Να αναγνωριστεῖ η συντακτικὴ θέση των υπογραμμισμένων λέξεων.

4. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με το χαρακτηρισμό της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική τους θέση στο κείμενο. (Τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

Α	Β
Ίσμήνης (1)	αιτιατική της αναφοράς
Ζεύς (2)	επιρρ. προσδιορισμός χρόνου
τῶν σῶν (6)	δοτική του χρόνου
σέ (9)	επιρρ. προσδιορισμός τρόπου
ἀρτίως (8)	δοτική του οργάνου
ἡμέρα (14)	αντικείμενο στο <i>λανθάνει</i>
χερὶ (14)	υποκείμενο στο <i>τελεῖ</i>
	γενική κτητική
	κατηγορηματικός προσδ. στο <i>κακῶν</i>
	επιθετ. προσδιορισμός στο <i>κακῶν</i>

1.5. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

- Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις με τη σημασία που έχουν στο κείμενο:
 - ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς μῦθος ἴκετο (11-12)
 - τῶν σῶν τε κάμῶν κακῶν (6).....
 - οὐδὲν οἶδ' ὑπέρτερον (16).....
 - ἢ σὲ λανθάνει στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά (9-10).....
 - ἐπεὶ φροῦδός ἐστιν Ἀργείων στρατός (15).....
- Να βρείτε στο κείμενο τα αντίθετα των λέξεων που δίνονται: *ἡδύς*, *ἀτωμένη*, *τίμιον*, *ἀγνοῶ*, *ἡμέρα*.
- αὐτάδελφος*, *στρατηγός*: Αφού γράψετε τα συνθετικά των λέξεων, να σχηματίσετε οκτώ σύνθετα ουσιαστικά στη νέα ελληνική χρησιμοποιώντας δύο φορές το κάθε συνθετικό.

4. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που έχουν το ίδιο θέμα (απλό ή σε σύνθεση) με τις παρακάτω: *πεζός, πέδιλο, όψη, οίδημα, σίχος, τέλος, δημόσιος.*
5. Να γράψετε από ένα συνώνυμο στην αρχαία ελληνική για τις παρακάτω λέξεις: *φημί, οΐδα, αΐσχυρός.*
6. Από καθένα ρήμα που σας δίνεται να γράψετε δύο παράγωγα στη νέα ελληνική: *λανθάνω, φασί, εὐτυχῶ.*
7. Να συμπληρώσετε τα κενά με παράγωγα ή σύνθετα της λέξης *ἀδελφός*:
- α) Τα παιδιά των θείων μας είναι για μας:
- β) Ένα φιλανθρωπικό σωματείο λέγεται και:
- γ) Η ένωση δύο πόλεων με δεσμούς φιλίας λέγεται:
- δ) Ο φονιάς του αδελφού λέγεται:
- ε) Ο καλός φίλος λέγεται και:
- στ) Αυτοί που εργάζονται στην ίδια εργασία:
8. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική⁶ στη στήλη Β. (Δύο λέξεις της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. κάρα	α. πριν από λίγο - μόλις
2. οΐδα	β. περιφρονημένος
3. ἀρτίως	γ. δυσάρεστος
4. στείχω	δ. κεφάλι
5. ἀτῶμαι	ε. γνωρίζω
6. ἄτιμος	στ. ευχάριστος
7. ἀλγεινός	ζ. βλέπω
8. ἠδύς	η. δυστυχῶ
	θ. μετά
	ι. έρχομαι

⁶ Εννοείται με τη σημασία που έχουν στο κείμενο (αυτό ισχύει για όλες τις σημασιολογικές ασκήσεις).

9. Να σχηματίσετε παράγωγα και σύνθετα ρήματα, ουσιαστικά και επίθετα, κάνοντας όλους τους δυνατούς συνδυασμούς με τις προθέσεις, τα θέματα του ὄρῳ και τις παραγωγικές καταλήξεις που δίνονται:

διά	ὄρᾱ-ω = ὄρῳ	- η	- (τ)ικός
κατά	ὄπ-ωπα	- ση	- τρον
ἐπί	ὄπ-σ-ομαι = ὄψομαι	- ος	
περί	(ε)ἶδ-ον	- της	- μα
ἐν		- σ(ια)	- τος
ὑπέρ			
πρό			
ὑπό			

2. Στίχοι 18 - 38

2.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Με ποιο τρόπο πήρε το βασιλικό αξίωμα ο Κρέων; Ποια καθήκοντα και ποια δύναμη είχε ο βασιλιάς την εποχή στην οποία αναφέρεται το δράμα⁷;
2. Ποιες ήταν οι αποφάσεις που πήρε ο Κρέων σχετικά με την ταφή του Ετεοκλή και του Πολυνείκη και πώς εξηγείται ο διαφορετικός τρόπος που αντιμετωπίζει τους δυο αδελφούς; Να συμβουλευτείτε και την εισαγωγή του βιβλίου σας.
3. Ποιο νόημα νομίζετε ότι έχει η διαταγή του Κρέοντα να μείνει ο Πολυνείκης άταφος; Να συγκρίνετε το σχετικό χωρίο (στ. 26-30) με αποσπάσματα της *Ιλιάδας*, Ψ 65-76, και της *Οδύσσειας*, λ 71-78, και να συμπεράνετε ποιες ήταν οι πεποιθήσεις της εποχής εκείνης για την ταφή των νεκρών και το χρέος που είχαν οι ζωντανοί προς τους νεκρούς⁸.
4. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που απέδιδαν οι Αθηναίοι στην τήρηση των νόμων, νομίζετε ότι οι θεατές θα θεωρούσαν δικαιολογημένη την τιμωρία με την οποία απειλούσε ο Κρέων τους παραβάτες των διαταγών του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας⁹.
5. Ποιος συγγενικός δεσμός συνδέει την Αντιγόνη και την Ισμήνη με τον Κρέοντα; Νομίζετε ότι οι δυο αδελφές θα μπορούσαν να εξαιρεθούν από τη βαριά ποινή στην περίπτωση που θα παράκουγαν τις διαταγές του; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
6. Ποια γνώμη εκφράζει η Αντιγόνη για τις διαταγές του Κρέοντα; Να επισημάνετε τα σχετικά χωρία του κειμένου.
7. Ποιες θα έπρεπε να είναι, σύμφωνα με τις προσδοκίες της Αντιγόνης, οι αντιδράσεις της Ισμήνης απέναντι στις διαταγές του Κρέοντα; Τι περιμένει, κατά τη γνώμη σας, από την αδελφή της;

⁷ Βλέπε και βιβλίο Ιστορίας, Α΄ Λυκείου, έκδοση 1997 σ. 44, «Τα φυλετικά κράτη».

⁸ Βλ. και σχόλια διδακτικού βιβλίου, σ. 144.

⁹ Βλ. και σχόλια διδακτικού βιβλίου, σ. 144.

8. Η συνάντηση Αντιγόνης και Ισμήνης γίνεται με πρωτοβουλία της πρώτης και σε συνθήκες μυστικότητας. Να εξηγήσετε ποιοι λόγοι επέβαλαν αυτές τις προφυλάξεις. Πόσο απαραίτητες ήταν κατά την άποψή σας;
9. Να αποδώσετε με λίγα λόγια το ζήτημα που απασχολεί την Αντιγόνη, έτσι όπως το παρουσιάζει η ίδια στην Ισμήνη.
10. Ποιες πληροφορίες μας παρέχει το απόσπασμα για τα ταφικά έθιμα και τις υποχρεώσεις των ζωντανών απέναντι στους νεκρούς κατά την εποχή στην οποία αναφέρεται το δράμα;
11. Από όσα λέγονται στη σκηνή προκύπτει έμμεσα η εικόνα την οποία ο Κρέων θέλει να προβάλλει για τον εαυτό του. Να την αναλύσετε.
12. Με ποια διάθεση αποδίδει η Αντιγόνη στον Κρέοντα τον χαρακτηρισμό *ἀγαθός* στο στίχο 31;
13. Να επισημάνετε δύο σημεία του κειμένου όπου προβάλλονται στοιχεία αρχαϊκής ηθικής¹⁰ και να τα αναλύσετε.
14. *λέγω γὰρ κάμει*: Να αναλύσετε τη φράση της Αντιγόνης επισημαίνοντας ποια στοιχεία του χαρακτήρα της ηρωίδας αποκαλύπτει¹¹.

¹⁰ α) Η διαταγή (κήρυγμα) του Κρέοντα αντανακλά τον ηθικό κώδικα των ηρωικών χρόνων: *τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς*, ο οποίος ίσχυε ακόμη και στη δημοκρατική Αθήνα. Το μίσος συνεχιζόταν μάλιστα και μετά θάνατον, πρβλ. στ. 522. Επίσης *Οδύσσεια*, λ. 543 και Σοφοκλή *Αἴας*, στ. 1372. Βλ. και σχόλιο 25 διδακτικού βιβλίου, σ. 144. Για μια εκτενή μελέτη του θέματος στο έργο του Σοφοκλή, βλ. M. W. Blundell.

β) Στ. 37-38: Προβάλλεται η αρχαϊκή ηθική αντίληψη, την οποία συναντάμε επίσης στον Όμηρο, τον Πίνδαρο, τον Θεόγνι κ.λπ.: αυτός που κατάγεται από αριστοκρατική γενιά είναι κάτοχος της *ἀρετῆς* και πρέπει να το αποδείξει σαν χρέος στους προγόνους του. Βλ. και σχόλιο 38 διδακτικού βιβλίου, σ. 144.

¹¹ Ο R. C. Jebb παρατηρεί ότι ο στίχος αυτός αποτελεί θαυμάσιο υπαινιγμό για το «ήθος» της ηρωίδας. Η φράση αυτή δείχνει την αποφασιστικότητά της και είναι μια πρώτη νύξη για το σχέδιό της. Είναι σαν να λέει «περιέλαβε και μένα στη διαταγή του, γιατί δεν με ξέρει» ή «αγνοώντας τα φρονήματά μου και το χαρακτήρα μου, κάνοντας λάθος στους υπολογισμούς του». Βλ. και R. C. Jebb (1992), στ. 32, Γ. Καψάλη (1940), σ. 34. Δ. Χ. Σεμιτέλου, στ. 32.

2.2. Ερμηνευτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Ποια αντίδραση περιμένει η Αντιγόνη από την αδελφή της μετά την ανακοίνωση της φρικτής είδησης; Να σημειώσετε «X» στα τετράγωνα που αντιστοιχούν στις σωστές απαντήσεις και να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας με τη βοήθεια του κειμένου.

☐	Να προσπαθήσει να αλλάξει τη γνώμη του Κρέοντα.
☐	Να σχεδιάσουν και να εκτελέσουν μαζί τον ενταφιασμό του Πολυνείκη.
☐	Να ακούσει ψύχραμα τι έχει να πει ο Κρέων για όλα αυτά.
☐	Να προσπαθήσει να την ενθαρρύνει στην πράξη της ταφής.
☐	Να παραμείνει εντελώς αδιάφορη.
☐	Να προσπαθήσει να αποτρέψει την ίδια (την Αντιγόνη) από την παράνομη πράξη.

2. Να ενώσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. (Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν):

A	B
1. τῷ κασιγνήτῳ ... τὸν μὲν ... τὸν δέ	α. περίφραση
2. προτίσας ἔχει	β. πλεονασμός
3. δίκη δικαία	γ. σχῆμα καθ' ὅλον και μέρος
4. ἔάν δ' ἄκλαυτον, ἄταφον, οἰωνοῖς γλυκὺν θησαυρόν	δ. ειρωνεία
5. τὸν ἀγαθὸν Κρέοντα	ε. υπερβολή
6. εὐγενής - κακή	στ. παρομοίωση
	ζ. αντίθεση
	η. ασύνδετο

2.3. Γραμματικές ασκήσεις

1. Να γράψετε τα επόμενα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	τῶν πυλῶν
τοῦ τάφου	
τὸν θησαυρόν	
	τοῖς νεκροῖς
τῇ πόλει	

2. Στον παρακάτω πίνακα να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών: ὁ νόμος, ἡ χάρις, τὸ πρᾶγμα, τὸ ἔπος, ἡ δίκη.

Ενικός αριθμός					
Γεν.					
Δοτ.					
Αιτ.					
Πληθυντικός αριθμός					
Γεν.					
Δοτ.					
Αιτ.					

3. λέγουσι, ἔχει, ἄγειν: Να γράψετε το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του αορίστου β'.

Αόριστος β'			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική

4. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τα παραθετικά των επιθέτων (στο γένος που βρίσκονται στο κείμενο) και επιρρημάτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
ἀθλίως		
καλῶς		
σαφῆ		
εὐγενής		
ἔντιμον		

5. Να τοποθετήσετε τα ρήματα των προτάσεων στη σωστή θέση του πίνακα και να συμπληρώσετε τους άλλους χρόνους της οριστικής (στο πρόσωπο και αριθμό που βρίσκονται):

α) καί σ' (= σε) ἐκτὸς αὐλείων πυλῶν τοῦδ' οὕνεκα (= ἔνεκα τούτου) ἐξέπεμπον (18-19)

β) ὡς λέγουσι (23)

γ) οὕτως ἔχει σοι ταῦτα (37)

Ενεστώτας			
Παρατατικός			
Μέλλον			
Αόριστος			
Παρακείμενος			
Υπερσυντέλικος			

6. Να κάνετε γραμματική αναγνώριση των λέξεων της στήλης Α συνδέοντάς τες με τα στοιχεία της στήλης Β που τους αντιστοιχούν. (Τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

Α	Β
1. λέγουσι	α. ερωτηματική αντωνυμία
2. τί	β. οριστική ενεστώτα
3. κατά	γ. επίρρημα
4. ἔκρουψε	δ. απαρέμφατο ενεστώτα
5. ἀθλίως	ε. ουσιαστικό γ' κλίσης
6. ἔχειν	στ. απαρέμφατο μέλλοντα
7. πόλει	ζ. οριστική αορίστου
8. ἄταφον	η. επίθετο β' κλίσης
	θ. αόριστη αντωνυμία
	ι. ουσιαστικό β' κλίσης
	ια. πρόθεση

2.4. Συντακτικές ασκήσεις

1. Ἐτεοκλέα μὲν, ὡς λέγουσι, σὺν δίκη

χρησθεὶς δικαία καὶ νόμῳ κατὰ χθονὸς

ἔκρουψε τοῖς ἔνερθεν ἔντιμον νεκροῖς (23-25)

.....οἰωνοῖς γλυκὺν

θησαυρὸν εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς (29-30)

ἀλλ' ὃς ἂν τούτων τι δοῖ,

φόνον προκεῖσθαι δημόλευστον ἐν πόλει (35-36):

Να υπογραμμίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς στους παραπάνω στίχους και να γράψετε ποια επιρρηματική σχέση δηλώνουν.

2.καὶ δείξεις τάχα

εἴτ' εὐγενὴς πέφυκας εἴτ' ἐσθλῶν κακῆ (37-38):

Να χαρακτηρίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση ως προς το είδος και τη συντακτική της θέση.

3. *τοιαῦτά φασι τὸν ἀγαθὸν Κροέοντα σοὶ
κάμοι, λέγω γὰρ κάμει, κηρύξαντ' ἔχειν (31-32):*
Να αναγνωριστεί η συντακτική θέση των υπογραμμισμένων λέξεων.

4. *καὶ δεῦρο νεῖσθαι ταῦτα τοῖσι μὴ εἰδόσιν
σαφῆ προκηρύξοντα..... (33-34):*

A. Το επίθετο σαφῆ είναι:

- α) επιθετικός προσδιορισμός στο *ταῦτα*
- β) κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *ταῦτα*
- γ) αντικείμενο της μετοχής *προκηρύξοντα*
- δ) προληπτικό κατηγορούμενο στο *ταῦτα*

B. Η μετοχή προκηρύξοντα είναι:

- α) κατηγορηματική
- β) τελική
- γ) χρονική

Να επιλέξετε το σωστό και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

2.5. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις με τη σημασία που έχουν στο κείμενο:

- *σὺν δίκῃ χρησθεὶς δικαία (23-24)*
- *δηλοῖς τι καλχαίνουσ' ἔπος (20)*
- *Ἐτεοκλέα μὲν ... ἔκρυψε κατὰ χθονός (24-25)*
- *φόνον δημόλευστον ἐν πόλει (36)*
- *ἄγω τὸ πρᾶγμα οὐχ ὡς παρ' οὐδέν (34-35)*

2. Να σημειώσετε με X όποιες από τις παρακάτω λέξεις είναι παράγωγες (απλές ή σύνθετες) από το *φημί* και να σχηματίσετε με καθεμιά σύντομη πρόταση στη νέα ελληνική:

φάση	καταφατικός	φήμη
φανερός	φατρία	αφασία
άφατος	περίφημος	φάντασμα
φανταστικός	φάσμα	αντιφατικός

3. Να συνδέσετε τις λέξεις και συνεκφορές της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β (δύο στοιχεία της στήλης Β περισεύουν).

A	B
1. δημόλευστος φόνος	α. θάνατος του λαού
2. τάχα	β. σκέφτομαι γεμάτος ταραχή
3. προτίω	γ. προτάσσω
4. κωκύω	δ. θάνατος με δημόσιο λιθοβολισμό
5. νέομαι	ε. τιμώ περισσότερο
6. καλχαίνω	στ. έρχομαι
	ζ. θρηνώ
	η. γρήγορα

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Β με το συνώνυμό της στη στήλη Α και το αντίθετό της στη στήλη Γ.

A	B	Γ
γιγνώσκω	φημί	άγνοῶ
λέγω	κωκύω	κωλύω
ὀδύρομαι	ἐῶ	σιωπῶ
ἐπιτρέπω	οἶδα	γελῶ

5. Να συμπληρώσετε τα κενά με παράγωγα των ρημάτων που δίνονται (απλά ή σύνθετα):

• βιβρώσκω:

α) Τα πιο αδύναμα ζώα του δάσους γίνονται
των ζώων και των αρπακτικών πουλιών.

• δρῶ:

α) Αυτό το φάρμακο είναι

β) Λίγοι άνθρωποι είναι

γ) Παραστάσεις αρχαίου παρουσιάζονται
κάθε καλοκαίρι στην Επίδαυρο.

δ) Στη φυσική γίνεται λόγος για τη δύναμη της

ε) Οι πυρηνικοί είναι επικίνδυνοι γιατί
η λειτουργία τους δεν είναι πάντα ελεγχόμενη.

στ) Οι του τσιγάρου στην ανθρώπινη υγεία
είναι καταστροφικές.

ζ) Το τέλος του αγώνα ήταν

η) Τα ανθρώπινα γίνονται πολλές φορές
αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα τηλεοπτικά κανάλια.